

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Novæ Observationes Et Additiones Ad A. R. P. D. Bartholomæi Gavanti Congreg. Cleric. Regul. S. Pauli ac Sac. Rit. Congregat. Consultoris Commentaria In Rubricas Missalis Et Breviarii Romani

Adjectis Summorum Pontificum & Sac. Rit. Congreg. Decretis usque ad
præsens emanatis

Complectens I. & II. Partem Commentariorum Gavanti in Rubricas Missalis
- Cum Præfatione seu Præmonitione necessaria Bibliopolæ ad Lectorem

Merati, Gaetano Maria

Augustæ Vindellicorum, 1740

VD18 10783695-002

De ingressu Sacerdot. ad Altare. II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40113

XXXVIII. Gavant, pag. 75. col. 1. ead. lit. x
Pluviale item est vestis Episcopalis.) De plu-
 viali cum eodem Gavanto *part. 1. tit. 19.* ser-
 monem habuimus. De aliis vero, quorum
 Missale mentionem non facit, ut de pallio
 Archiepiscopi, sicut Gavantus nihil tradit;
 ita pariter nos ejus vestigiis inhærentes, de
 eodem pallio, necnon de orali Papæ, & de
 aliis ejusdem vestibus, omnia silentio præter-
 imus; & solum mentionem facimus de Au-
 ctoribus, qui eruditas disceptationes inli-
 tuerunt super præfato indumento Archiepi-
 scopali, & Patriarchali: hi autem sunt Jo-
 hannes Garnerius in *lib. de diurno Rom. Pon-
 tific. variis locis, præsertim vero dissert. 3. sua ap-
 pendicis*; Christianus Lupus *dissert. 2. de Afri-
 canæ Ecclesiæ ad Sedem Apostolicam provocatio-
 nibus cap. 7. necnon 13. & alibi*; Petrus de
 Marca *lib. 6. cap. 6. de concord. Sacerdotii, &
 Imperii*; Dominicus Georgius *rom. 1. Liturg.
 Rom. Pontif. lib. 2. cap. 25.* Billus in *Hierur-
 gia v. Pallium Archiepiscopale.* Cantellius in
Hist. Metropol. Sedium; Franciscus Pagius in

*Vita S. Marci Pontificis Rom. qui A. D. 311
 Thronum Apost. conscendit*; Carolus De
 Fresne in *suo Gloss. Thomafinus de veteri
 nova Eccl. discipl. tom. 1. lib. 2. à cap. 57. et
 que ad 57. sed futius præ cæteris, & erudi-
 tissimè tractat hanc materiam de pallio, nec-
 quam satis commendatus Joseph Vicecom
 lib. 4. de Missæ apparatu à cap. 1. usque ad 11
 necnon Cardinalis Bona *lib. 1. rerum Liturg.
 cap. 23. n. 16.* & Nicolaus de Bralio in
 to suo opere super hac materia, imprelli-
 bilis, Anno 1648. in 8. His addi possunt
 Theodoricus Ruinart in *disquis. hist. de pal-
 Archiep. inter opera posthuma tom. 3. Franci
 Florens ad lib. 1. Decretalium tit. 8. de usque
 auctoritate pallii tract. 8.* & denique Mar-
 Paulus Leo Romanus è Soc. Jesu de auctori-
 tate, & usu pallii Pontificii.*

De orali vero Papæ, & de aliis ejus ves-
 timentis, indumentisque Pontificalibus, er-
 dité agit pluries laudatus Dominicus Geo-
 gius in suo præclariss. opere *de Liturg. Rom.
 Pont. tom. 1.*

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. II. De Ingressu Sacerdotis ad Altare.

Pro Ritu Missæ privatæ, à Discessu Sacerdotis à Sacristia, us- que ad primum accessum ad Altare.

I. Rubr. n. 1. pag. 78. *Accipit manu sini-
 stra Calicem.*) Quamvis super hæc Rubricæ
 verba nihil se extendat in suo Commentario
 Gavantus; nihilominus aliqua animadverten-
 da sunt, nimirum, quæd Sacerdos nihil po-
 nere debet super Calicem præter ea, quæ à
 Rubricæ præscribuntur, non sudariolum,
 seu manutergium ad emundandas nares:
 præscribitur enim hoc in Decreto à S. R. C.
 edito sub die 1. Septembris 1703. in quo sta-
 tuitur, quod -- *Sacerdotes non debent deferre
 manutergium super Calicem tam eundo, quam
 redeundo ab Altari.* -- Quod Decretum datur

in nostro Indice sub *num. 564.* Debet igitur
 sudariolum pendere à parte dextra cinguli
 sub planeta. Billus in *Hierurgia rom. 2. lib. 1.
 num. 205.* citans nostrum Gavantum *rom. 1.
 tit. 20.* Hippolytus à Portu in suis adnota-
 tionibus *ad tit. 2. num. 1.* & Archipresb. Fran-
 ciscus Gervasi in catalogo errorum *num. 11.
 Item neque rem aliam supra burfam portat
 nec clavem Sacrarum, neque Patenam cum
 Hostiis pro communicantibus. Ceremonia-
 le PP. Discalceatorum SS. Trinitatis *part. 1.
 cap. 1. §. 2. n. 3.* Denique, neque per-
 cilla, si iis utatur; sed ea tradere debet*

nistro deferenda. Bauldry *part. 3. tit. 2. n. 1. in notis*, & Gervasi *loc. cit.* Itaque Sacerdos omnibus paramentis Sacris indutus, accipit biretum, eoque caput tegit; & deinde accipit manu sinistra Calicem per nodum. Castaldus *lib. 2. cap. 26. n. 31.* Tobias Lohner *part. 2. de Ritibus in ipsa Missa observandis tit. 3. num. 1.* quem deferre debet, nec nimis distantem, nec pectori adhaerentem, & ita, ut ejus summitas pertingat ad mediam pectoris altitudinem. Hippolytus à Portu *loc. superius cit. num. 3.* manu dexterâ positâ super bursam Calicis, nimirum, extensis manus dexteræ apertæ digitis, ad firmandam dictam bursam, ne aliquid decidat. Hippolytus à Portu *ibidem num. 4.* & Paulus Maria Quarti *part. 2. tit. 2. §. Quoad primum*, necnon Castaldus *lib. 2. cap. 26. num. 31.* & Billus *tom. 2. lit. S. num. 20. §. 3.* & denique Tonellius *lib. 2. tit. 2. Rubr. 1. num. 2.* qui tamen *ibidem Rubr. 1. num. 1.* adjungit, de cere, quòd Sacerdos, antequàm accipiat Calicem, salutet aperto capite alios Sacerdotes, si qui fortè sunt in Sacristia; idemque esse observandum post Missam, deposito prius Calice. Verùm non videmus in praxi observari, quòd hæc reverentia fiat aperto capite: aliàs si Sacerdos paratus deberet alios Sacerdotes salutare in Sacristia aperto capite, majorem honorem præberet ipsis, quàm Crucis, cui Sacerdos, ut infra dicemus, reverentiam facit capite cooperto; quòd observat Billus *tom. 2. lit. S. num. 20. §. 4.* Quapropter cum Rubrica Missalis de hac reverentia à Tonellio excogitata, nihil enunciet; satius videtur eam præteriri debere.

II. Gavant pag. 78. col. 1. lit. a *Cui fit reverentia.* Sacerdos accepto Calice, ut supra, antequàm à loco paramentorum discedat, facit Crucis, vel imagini, quæ in Sacristia est, reverentiam capite cooperto profundam, hoc est, profundâ capitis, & humerorum inclinatione; ut quoad hoc ultimum tenet Corsetus *tit. 1. part. 1. cap. 1. num. 12.* Bonannicus *part. 2. num. 4.* & Archipresbyter

Gervasi supra §. *Dappoi.* Advertendum tamen est Bauldryum *part. 3. tit. 2. num. 1.* docere, quòd si Sacerdos non deferat Calicem (quia fortè rationabili de causa est jam ad Altare præparatus) procedit junctis manibus, & caput detegit imagini, quæ est in Sacristia; & Altari, quando transiens ante illud genuflectit, vel profundè se inclinat, quia manus non habet occupatas. Quoad reliqua verò superius dicta, tenent communiter omnes Rubricistæ cum Gavanto. Cæterùm cum impræsentiarum de reverentia, seu inclinatione mentio facta sit; sciendum est, inclinationes ab Auctoribus peritioribus ad tres reduci classes, quæ dicuntur Profunda, Media, & Infima. Inclinatio profunda fit capitis, atque humerorum profunda incurvatione; & bene describitur in Ceremoniali PP. Discalceatorum B. Virginis Mariae de Monte Carmelo *part. 1. §. 3.* ubi dicitur, quòd profunda inclinatio, seu integra, est, cum stando, ita deorsum flectitur caput, & corpus, ut in modum Crucis manus ambae dispositæ utrumque genu facile contingant. Hanc profundam inclinationem facit Sacerdos, quoties in Rubricis præscribitur profundè esse inclinandum; veluti dum Altari, in quo celebraturus est (si in eo non allerveretur Sanctissimum Sacramentum,) aut Prælati in Rubrica specificatis, exhibet reverentiam; & dum dicit *Confiteor &c. Munda Cor meum &c. Sube Domine benedicere &c. Dominus sit in corde meo &c. Te igitur clementissime Pater &c. Supplices te rogamus &c.*

Inclinatio media dicitur illa, quæ fit capitis, & modica humerorum inclinatione. Hæc Inclinatio media fit, quoties in Rubricis absolute aliquantulum esse inclinandum præscribitur, veluti ad *vers. Deus tu conversus &c.* usque ad *Aufer à nobis* exclusive, cum dicit *Oramus te Domine &c. in spiritu humilitatis &c. Suscipe Sancta Trinitas &c. Sanctus* usque ad *Benedictus, qui venit* exclusive. Item ad utramque Consecrationem, dum cubitis super Altare positus profert verba

ba Consecrationis. Ad *Agnus Dei*, & tres sequentes Orationes ante Communionem; ad *Domine non sum dignus &c.* & dum sumit Corpus Domini. Denique dicens *Placeat tibi Sancta Trinitas, &c.*

Inclinatio infima est illa, quæ fit sola capitis inclinatione. Hæc inclinatio infima, nempe solius capitis, subdividitur ab aliquibus in tres alias classes, quarum prima vocatur Minimorum maxima, secunda Minimorum media, tertia Minimorum minima. Prima, nimirum minimorum, seu simplicium reverentiarum maxima, consistit in capitis profunda inclinatione, quæ trahit secum modicam etiam humerorum inclinationem. Secunda, nempe minimorum media, comprehendit notabilem solius capitis inclinationem. Tertia, seu minimorum minima, absolvitur levi capitis inclinatione. Primam ex dictis inclinationibus sibi vindicat nomen JESUS, transitus ante Crucem Altaris, accessus ad eam, & recessus ab ea, prolatio plurium verborum, in quibus proferendis præscribitur à Rubricis inclinandum esse caput, ut ad *Gloria Patri, & Filio*; & cum sub Hymno *Gloria in Excelsis* dicitur *Adoramus te, gratias agimus tibi &c.* & cum sub *Credo* dicitur *In unum Deum - Jesum Christum - Simul adoratur, &c.* Secunda fit, cum proferimus nomen Mariæ, quod est proprium Deiparæ. Tertia denique fit, cum proferimus nomina Sanctorum, & Papæ viventis; de quibus suo loco dicemus. Regulariter igitur prima ex dictis inclinationibus correspondet adorationi patriæ, secunda adorationi hyperdulæ, & tertia cultui dulæ: & admittâ hæc inclinationum divisione, majori claritate, & facilitate conciliantur diversæ Rubricarum, & Doctorum Rubricistarum dictiones, ac dispositiones. Hæc collecta sunt ex Bauldry *part. 3. cap. 5. num. 1.* ex Gerlac. Vinitore *part. 2. tit. 2. §. 13. & seqq.* ex Hippolyto à Portu, Constantino Hagerer, Francisco Gerwasi, Pennatio & aliis.

III. Gavant. pag. 78. col. 2. lit. b. *Minister accepto Missæ & deportato, ut docet Gavantus, debet genua flexere; ut docet Bauldry part. 3. cap. 5. num. 13.* ad differentiam Sacerdotis, qui profundam tantum inclinationem facit: vult etiam ipsemet Minister profundè eidem imaginè se inclinet; ut vult Bonamicus *part. 5. num. 83.* Hippolytus tamen à Portu *part. 5. censet, quod, si in Sacristia adit tunc à Ministro sit genuflectendum: si vero sit in prædicta Sacristia imago tantum deus Sancti; tunc à Ministro faciendâ sit profunda inclinatio. Deinde accedens ad altarem aquæ benedictæ, quæ solet esse ostium Sacristiæ, accipiat aspersorium, ipsaque reverenter osculando Sacerdoti porrigitur atque ab eo genuflexus aspergatur. Pater Castaldus *lib. 1. sect. 4. cap. 1. num. 7.**

IV. Gavant. pag. 78. col. 2. ead. *Neque Minister femina sit.* Optime observat hic Gavantus, præfatum Ministrum debere esse masculum: adhibere enim non nam in Missæ ministerio prohibetur à Canonico his verbis: *Prohibendum quominus ut nulla femina ad Altare præsumat accedere aut Presbytero ministrare, aut intra canonicam stare, sive sedere.* Ita in *cap. Prohibendum de Decretalium tit. 2.* Idem prohibetur patet expressè in *part. 3. Rubricarum Missæ tit. 10. de defec. in ministerio ipso occurrent.* de omnis usus in contrarium detestabilis usus est; ut rectè ostendit Bosco *disp. 1. Sacrificio Missæ, relatus ab Henrico part. 2. tit. 2. in observ.* unde potius est celebrandum sine ullo Ministro, quam femina admittere. Ita Scortia de Sacrificio *lib. 2. cap. 11. num. 2.* Tonellius *cap. 1. §. 9. num. 5 & 6.* Abreù in *instit. rochi lib. 4. num. 111.* Gobat in *expert. Theolog. tract. 3. num. 393.* qui censentalem prohibitionem obligare sub gravi: sed tamen femina longè ab Altari respicienda

re Sacerdoti; nunquam verò ampullas, &c. ministrare; ut tenet Allozz. in alphabeto moralium. *Missæ scilicet*. 1. num. 67. & communiter DD. Item ministrante viro circa Altare, Memorialis à Choro respondere potest; idque nullo jure prohibicum esse docet Card. de Lugo de Euchar. *disp. 20 scilicet*. 4. num. 103. allegatur à Tonello *loc. cit. num.* 7. qui pariter *n. 9.* notat cum Pasqualigo *quest. 349.* quòd Celebrans, qui pro Ministro uteretur suo filio illegitimo, graviter delinqueret, nisi casus necessitatis excusaret; vel Missa celebraretur in loco secreto; aut etiam in publico, dummodo à circumstantibus ignoraretur, talem Ministrum esse illegitimum filium Sacerdotis. Ita pariter Bissus *tom. 2. tit. M. num. 162. §. 2.* Tradunt præterea Abreù, *supracitato n. 110.* & Allozz. *cit. num. 50.* parùm referre, quòd Minister bene, vel malè pronunciet; laudabilius tamen esse, adhibere Ministrum habitum, & bene instructum, quia negotium est magni ponderis. Bissus *supracitato §. 3.*

V. Gavant. pag. 78. col. 2. ead. lit. b. *Postet tamen excusare necessitas, ut sine Ministro, &c.* Casus necessitatis, in quibus sine Ministro celebrari potest, sunt: quando debet dari Viaticum infirmo; vel urget præceptum de audiendo Sacro, ne Populus careat Missa; ut notat noster Gavantus. Item tempore pestis, ad evitandum mortis periculum, sine Ministro celebrari potest; quod jam fuisse positum in usu, refert Gobat ad Pax Jordanum *loc. cit. num. 390.* censetur etiam casus necessitatis, si Sacerdos debeat celebrare ad lucrandum necessarium ad suæ vitæ sustentationem, & ad celebrandum ratione fundationis. Idem Gobat *num. 395.* Præterea, etiam extra casum necessitatis, si non possit haberi Minister idoneus, dummodo adsit, qui possit ministrare ampullas, posse Sacerdotem, eo solo adhibito, Sacra peragere, docet Abreù *loc. cit. num. 108.* & *num. seq.* excusat Parochum, qui sic celebravit, ne tanto Sacrificii fructu, se suasque oves privaret. Verùm adverti debet, quod docet Gavantus *Gavant. Rubr. Missæ.*

noster, nimirum, quòd in tali casu Sacerdos possit sibi respondere, ut ad *Orate fratres*, & ad *Kyrie*, vel prædicere laico præsentem, quæ respondere debet, & quæ dicenda sunt. Tandem censetur casus necessitatis, si Sacerdos jam Missam inceperit, & Minister abeat, expectansque aliquantulum, non revertatur. In tali casu Henriquez, & Quarti *part. 2. tit. 2 scilicet*. 4. *dub. 1.* relati à Tonello *num. 4. loc. cit.* censent Sacerdotem debere profecti sine Ministro Missam inceptam, etiam si Minister abierit ante Canonem. Hoc loco animadvertendum esse censeo, non competere Vicariis generalibus, celebrare cum duobus Ministris: extat enim Decretum, editum die 7. Augusti 1627. à S. R. C. in quo sancitum est -- Ad Missam Vicarii generalis non debent accendi quatuor candelæ in Altari, nisi hoc fieret propter sollemnitatem diei Festi; nec illi assistere debent duo Cappellani cum cottis -- Quod Decretum datum est in nostro Indice sub *num. 215.*

VI. Gavant. pag. 78. col. 2. lit. c. *Eodem modo incidente.* Facta, ut supra diximus, Cruci, seu imagini in Sacristia reverentiâ, Minister ante ipsum Sacerdotem oculis demissis, gravi ac modesto incessu procedat ad Altare, quem sequitur ipse Sacerdos item oculis demissis, incessu gravi, erecto corpore, ut in Rubrica. An liceat Sacerdoti tunc recitare submissa voce Psalmum aliquem, e. g. *Miserere*, aut aliquid aliud, non conveniunt Doctores: affirmant Bonamicus *part. 2. num. 4.* Angel. *part. 1. tit. 2. num. 14. §. Tempore*; negant Cabrinus *cap. 3. §. 3. Quidem*; Premolus *parte 3. cap. 9. §. 2. Quidem reliqui solent, &c.* Ego cum Hippolyto à Portu *suprà n. 111.* negativæ sententiæ adhaerendum esse crediderim: quia nihil imperatur in Rubrica recitandum in accessu ad Altare; sicut imperare debuisset, & ut de facto imperat in recessu.

VII. Gavant. pag. 79. col. 1. lit. e. *Eodem modo fiat, si expositum sit in Altari Sanctissimum.*
B b Sacra.

Sacramentum.) Si contigerit, Sacerdotem transire ante Altare, ubi expositum sit SS. Sacramentum, debet prius genuflectere, vel unico genu, ut volunt aliqui, & præsertim Bauldry *part. 3. tit. 2. de ingressu Sacerd. ad Altare num. 1. in notis num. 3.* & Billus *tom. 1. lit. G. num. 24. §. 2.* & ratio est, quia regula generalis ad faciendam genuflexionem utroque genu, est, quando fit aliqua pausa; hæc autem nulla pausa est faciendâ, & idcirco, &c. Verùm juxta communem usum Romæ receptum, Sacerdos in dicto casu genuflectere debet utroque genu, & postea deponere birretum, & caput deinde profundè inclinare; postmodùm debet ponere birretum in capite, antequàm surgat, & sine alia reverentia prosequi suum incellum cum birreto in capite. Quapropter non sunt approbandi ii, qui ad majorem reverentiam, ut ipsi dicunt, capite aperto abeunt, quousque sint extra conspectum Altaris, in quo est expositum Augustissimum Sacramentum: tum quia operantur contra Rubricam; tum quia ad est periculum, quòd aliquid de Calice decidat. Præterire non debeo, quòd in prædicto casu, & in similibus, birretum non est ponendum supra Calicem, ut malè plerique faciunt; sed est porrigendum Ministro, vel tenendum ab ipso Sacerdote manu dextera inclinata, & cum parte aperta birreti versus se. Ita docet Ceremoniale Missæ Privatæ Cardinalis Cantelmi auctoritate editum *c. 1. §. 7.* Gervasi in instruct. Missæ Privatæ *cap. 2. §. Quando psi.*

Si Sacerdos transeat ante Altare, in quo tunc elevatur, vel ministratur Sacramentum, genuflectat utroque genu (quia in isto casu facit pausam, seu morula intercedit) cum birreto in capite: deinde eo detecto, Sacramentum adoret (porrigendo prius birretum Ministro, quod magis convenit, vel tenendo illud in manu dextera demissa, ut mox dixi) capite profundè inclinato; nec antè surgat, quàm Celebrans deposuerit Calicem supra Corporale: & aliqui addunt, vel donec fue-

rit peracta Communio Fidelium. Verùm contra hanc secundam opinionem extat decretum, in quo sancitur, quòd -- Sacerdos Missam celebraturus, transiens ante Altare, ubi fit Populi Communio, non debet permanere genuflexus, donec, & quousque terminetur Communio. Ita S. R. C. *5. Julii 1698. in Colen. ad 19. dubium --* & dicitur nostro Indice sub *num. 532.* Reduendo ita ad ea, quæ dicebam; Sacerdos, antequàm surgat, ponat birretum in capite; & sine qua genuflexione, sive reverentia prospiciatur viam suam, ut suprâ pariter dicitur. Quòd si advertat, in Altaribus minoribus adhuc esse post Consecrationem Sacramentum, genuflectat unico genu, deinde detegat caput (& non prius, ut malè plerique faciunt, & minùs cautè ob Calicem, qui manu gestant) & factâ adoratione Sacramenti, ponere debet birretum, priusquam surgat, ut suprâ dictum est. Bauldry *part. Rubr. 1. num. 3.* Polaccus, Bonamicus, Gibrinus, Lohner, & Tonellius, quos refero Portu *supracit. §. 14.*

Oritur hæc dubium, quod non facile potest esse resòlvi ex Rubrica, neque ex Auctoritate nimirum quomodo se gerere debeat Sacerdos eundo per Ecclesiam, quando advertat quòd in pluribus Altaribus minoribus sit Sacramentum ob Missam, quæ ibi celebratur, post Consecrationem; nimirum, utrum debeat in tali casu genuflectere ad omnia Altaria, in quibus dicta Missa celebratur. Ad hoc respondendum videtur, quòd non incommodum foret in tali casu Sacerdoti eunti per Ecclesiam, genuflectere ad omnia Altaria, cum deberet se vertere motu hanc, modò ad illam partem: excepto quòd tunc quando transiret immediatè ante Altare, cui magis particulariter appropinquaret, tunc deberet genuflectere unico genu, & de capite aperire; & postea prius caput detegere, & deinde surgere, ut mox dixi, vel etiam posset genuflectere unico genu absque eo quòd caput detegat: quia est

Sacramentum sit absconditum ob Sacerdotem celebrantem, est in illo Altari, quasi esset in Tabernaculo: & sic communiter Romae fit. Rursus, si per Ecclesiam fiat ei obviam Sacerdos deferens SS. Sacramentum; tunc genuflectendum erit, donec transeat; & quidem utroque genu, quando immorandum est; unico vero genu, si in transitu, & absque mora genuflectendum erit dicto Sacerdoti eunti per Ecclesiam. *Quarti part. 2. tit. 2. num. 1. Tonell. lib. 2. tit. 2. Rubr. 1. in notis num. 6. §. Hujusmodi.* Si contigerit, Sacerdotem transire ante Altare majus, in quo non asservatur Sacramentum, faciet cooperato capite profundam reverentiam Cruci: Minister vero in hoc casu debet genuflectere: juxta verò sententiam Venantii *tit. 1. cap. 1. num. 5.* etiam Minister in dicto casu facit tantum profundam reverentiam Cruci; quod tamen haud libenter admitto. Debet idem Minister semper genuflectere, & se inclinare, dum Sacerdos genuflectit, aut se inclinat. *Castaldus lib. 1. sect. 4. cap. 1. num. 8. Corfettus trad. 1. part. 1. cap. 1. n. 12.*

VIII. Gavant pag. 79. col. 2. ead. lit. e *Convenit, ut apertum caput inclinet illi profunde.* Hanc Gavanti sententiam, nimirum, quòd si Sacerdos transeat ante Altare, in quo sit exposita sollemniter Reliquia insignis Sancti, de quo fit Festum, aut quia est in magno honore apud Populum, debeat capite aperto illi profunde inclinare; hanc inquam sententiam tuentur pariter Lohner *part. 2. tit. 4. num. 3. Corfettus de Rubr. gener. cap. 2. num. 14. Arnaud part. 2. tit. 2. num. 4. Moncius in instrud. §. 5. num. 25.* E contra verò Tonellius *suprà §. Caput*, Cabrinus *cap. 8. §. Quando verò*, Bauldry *cit. num. 3.* Hippolytus à Portu *suprà num. 12.* negativam sententiam amplectuntur, præsertim ob hanc rationem, quam adducit postremus ex allegatis Auctoribus, nimirum, propter paritatem de Cruce exposita tum in Sacristia, tum in Altari, cui exhibetur proportionata reverentia, sed tecto capite; tum etiam, quia dex-

teram tenere debet super Calicem, ne aliquid labatur. Idem Hippolytus à Portu *cit. §. Si fortè* De aliis Reliquiis, quæ fortè distribuuntur ad ornatum Altaris, nulla est habenda ratio, ac si non essent; sed solum de Altari, ratio haberi debet; ut tenent noster Gavantus hic, necnon Lohner, Bauldry, & Hippolytus à Portu *suprà num. 12. §. Hæc eadem*: & de Altari quidem, si SS. Sacramentum in eo reperiatur: alioquin nullam Altari illi, vel aliis exhibendam esse reverentiam, tenent Lohner, & Hippolytus à Portu *suprà*, ex eo quòd Rubrica de solius Altaris majoris consideratione, sermonem habeant.

Si igitur in Altari, in quo ostenditur illa insignis Reliquia, asservetur pariter SS. Eucharistia; tunc sufficit, si Sacerdos tecto capite genuflectat, absque eo quòd alia exhibeatur reverentia. Ita Tonell. & à Portu *suprà*, necnon Carolus Venanzi *in sua praxi Sac. Cerem. cap. 2.* cum in genuflexione includatur profunda inclinatio.

Lubet præterea adjicere, quòd si Sacerdos transferit per Chorum, in quo cantetur *Gloria Patri*, finis alicujus Hymni, vel alia Oratio, in qua caput inclinandum est, debet manere reverenter inclinatus, donec perficiatur. Ita Castaldus *lib. 1. cap. 16. num. 8. Moncius sup. num. 2.* & à Portu *sup. §. Si transferit.*

Item quando Sacerdos transit per medium Chori, in quo est Clerus, vel transferit ante illum, debet salutare Clericos, qui in eo sunt, cooperato capite; sicut etiam Episcopus paratus salutat Canonicos in eo existentes. *Cerem. Episc. lib. 2. cap. 8. §. 28. Bauldry loc. cit. & Billus tom. 1. lit. G. n. 24. §. 3.*

Rursus si Sacerdos accedens ad Altare, obviam habeat alium Sacerdotem ab Altari redeuntem, sequens viam à latere suo dextero, eum tecto capite salutat. *Bauldry tit. 12. de Benedic. Rubrica 6. not. num. 1. Tonellius lib. 2. tit. 12. Rubr. 6. num. 3. Simon à Larciano in Sac. Cer. Silva lib. 4. cap. 4. v. Si verò.*

& Hippolytus à Portu §. *Si obviam*, contra Lohner de *Sacrif. Missæ part. 2. tit. 4. num. 4.* qui tenet, tunc Sacerdotes nullam sibi invicem debere exhibere reverentiam.

Neminem salutare debet aperto capite; sed si fortè ante Prælatos, Magnates, Clerumque, ut supra adnotatum est, transeat, tantum cooperto capite plus, minusve sese inclinet, prode eorum postulat dignitas: quia univertaliter, dum Calicem defert, nemini caput aperire debet. Castaldus *lib. 2. cap. 26. num. 31.* & alii, quos refert, & sequitur Hippolytus à Portu supra §. *Si fortè*; necnon Archipresbyter Gervasio *loc. supracit.* Nemini autem convenit, quod caput aperiat: quia dexteram super Calicem tenere debet, ne aliquid decidat, præsertim Patena cum Hostia; quod magis curandum est, ob Sacrificii reverentiam, quam caput Prælati, aut quibuscunque Magnatibus detegere. Quarti supra *tit. 2. §. Quoad ultimum.* & à Portu *loc. cit.* Alia ratio de non discooperiendo capite in casu adducto est manifesta: quia Sacerdos, dum tenet Calicem, non detegit caput, etiam dum genuflectit ante Altare, in quo est inclusum SS. Sacramentum; ut supra innuimus, & hic infra dicemus. Billius *tom. 1. lit. G. n.*

24. §. 3. Cæterum neminem alium etiam salutatus salutatur. Bonamicus *part. 2. num. 1.* Hippolytus à Portu, & Archip. Gervasio *loc. cit.* Si igitur transeat ante Altare, in quo SS. Sacramentum reperitur in Tabernaculo inclusum, genuflectere debet Sacerdos manu genu dextero, & capite recto, ut aperitur quitur Rubrica; quæ est exactè observanda nisi alicubi capitis aperitionem exigeret legitima consuetudo ob majorem Populi attentionem.

Pro coronide hujus nostræ observatione animadvertere est, quod si Sacerdos accedens ad Altare non deferat manu Calicem (quod fortè rationabili de causa est jam ad Altitudo Calix preparatus) procedit, ut supra citavi, junctis manibus ante pectus: & tunc detegit caput imagini, quæ est in Sacramentali & Altari, in quo servatur SS. Sacramentum, quando transiens ante illud genuflectere debet, eò quia manus non habet occupatas, ob eandem rationem debet pariter caput detegere Episcopo Diœcesis, necnon Cardinali Legato Apostolico, & magno Principi, si obviam occurrunt egrediendo è Sacramentali ad Altare procedendo.

Pro Ritu Missæ Privatæ, à primo ingressu Sacerdotis ad altare usque ad descensum ab eodem Altari.

IX. Gavant. pag. 79. col. 1. lit. f. *Caput detegit.* Cum Sacerdos ad Altare pervenerit, Minister sistit se ad ipsius dexteram; & facta cum ipso reverentiâ, melius tamen genuflectione, prode supra innuimus, deinde stans ibidem, accipit à dicto Celebrante biretum manu dextera, cum osculo tantum illius; illudque nullo modo recipit supra Missale; sed ad minorem sinistræ manus digitum appendit. Bonamicus *part. 1. obs. 3. n. 1.* Durandus de Rit. Eccl. *lib. 2. cap. 23. n. 22.* Hippolytus à Portu in *Rubr. 2. hujus tituli num. 3.* Et Bauldry *part. 1. cap. 17. n. 15.*

qui subnectit loquendo de Ministro: *Idem genuflectit, licet Celebrans non genuflectat.* Celebrans verò ante infimum Altaris gradum detesto capite, ut supra, Altari tantum profunde se inclinat, si ibi non asservetur Sacramentum.

Utrum verò Minister semper, quando transit ante medium Altaris, ratione Curie ibi propositæ genuflectere debeat, non conveniunt in hoc Sac. Rituum explanantes. Negativam sententiam tuentur aliqui, qui suppresso nomine refert Bauldry ibidem *num. 16.* affirmativam verò sententiam idem Bauldry

dry sustinet, sicut etiam Bonamicus *part. 1. obs. 12. num. 11* & Hippolytus à Portu *sup. num. 4.* quibus adhaerendum esse crediderim, ob rationem à Bauldry adductam, nimirum, quia Ministri Sacri Sollemni Missæ inservientes jubentur à Rubrica Missalis *part. 2. tit. 2. num. 7.* medio Altaris, in quo sit sola Crux, semper genuflectere; qui procul dubio sunt privato Ministro, & simplici Clerico multò Digniores. Citatus tamen Bauldry asserit, quòd si talis sit consuetudo in aliquibus Ecclesiis, ut idem Minister tantùm se inclinet ad Altare, in quo non est Tabernaculum SS. Sacramenti; illam non audeat improbare, cum gravissimi Auctores id sentiant. Verùm quomvis Minister in multis actibus transiens ante Crucem, se tantùm profundè inclinet, juxta præfatam consuetudinem, & sententiam; nihilominus concurrentes cum Celebrante, & ipso genuflectente, aut se profundè inclinante, prædictus Minister semper genuflectere debet; ut accidit in primo accessu ad Altare, & in ultimo recessu ab eodem.

X. Gavanti, pag. 79. col. 1. ead. lit. f. *Pec- caet autem, si sine dispensatione teòlo capite, etiam pileolo quis celebraverit.* Certissimum est, nullum posse celebrare cum pileolo, sine Pontificis dispensatione; & hoc declaravit S. R. C. die 31. Januarii, & 24. April. 1626. in *Firmana, & Velleterna*, his præcis verbis - Facultas concedendi usum pileoli in Missa, spectat ad Papam - Quod Decretum datur in nostro Indice sub *num. 197.* Deinde hoc idem declaravit Sac. Congreg. Episcoporum, 2. Januarii 1690. & 17. ejusdem 1695. ut refert Baruffaldus in commentariis ad Rituale Romanum *tit. 80. §. 5. num. 51.* Denique cum per S. R. C. decisum fuerit - Parochos deferentes Sacramentum ad infirmos, non debere uti pileolo, neque de die, neque de nocte, sine speciali Sac. Congreg. licentia - quod quidem Decretum emissum fuit die 3. Augusti 1695. & datur in nostro Indice sub *n. 509.* & iterum hoc idem confirmavit S. C. die 21. Januarii 1696. ex hoc inferitur, mul-

tò minis posse Sacerdotem uti pileolo in Missæ celebratione, non interveniente dispensatione Summi Pontificis: & etiam si obtenta fuerit talis facultas; nullus tamen potest uti pileolo tam in Sollemni, quam in Privata Missa, à præfatione, usque ad peractam communionem; ut docet Pyrr. Corrad. in *praxi dispens. lib. 3. cap. 6. num. 31.* Polac. *part. 1. n. 13. in apher.* & est communis Doctorum sententia.

XI. Gavanti, pag. 80. col. 1. lit. g. *Gen- flectens debitam facit reverentiam.* Dixi Sacerdotem se inclinare debere Cruci existenti super Altare, in quo ipse Sacrum debet peragere: verùm si in eo Altari sit Tabernaculum SS. Sacramenti; tunc & ipse genuflectens, debitam facit reverentiam, id est facit genuflexionem, quæ est reverentia debita Sacramento; ut advertunt Tonellius *lib. 2. tit. 2. Rubr. 2. num. 2.* Archipresbyter Gervasi in sua instruct. §. *Giunto il Sacerdote;* necnon Carolus Venanzi in sua Praxi Sac. Cer. c. 2. ubi reprehendit eos, qui materialiter intelligunt verba illa: *Genuflectens debitam faciat reverentiam, si in Altari sit Tabernaculum SS. Sacramenti,* quæ habentur in Rubrica *num. 2. pag. 79.* Malè igitur aliqui imperiti aliam reverentiam addunt post genuflexionem; cum genuflexio ipsa includat reverentiam illam, quæ à Rubrica citata præscribitur: & talis genuflexio facienda est unico genu tantùm, in plano Cappella, juxta Cerem. Episc. *lib. 1. cap. 15. §. 5.* & Gerlacum Vinitorem *part. 2. tit. 2. in adnot. §. 17.* Juxta tamen ferè communem praxim fit talis genuflexio supra infimum Altaris gradum. Ita Bilius *tom. 2. lit. S. num. 20. §. 5.* & Hippolytus à Portu *suprà n. 5.*

Illà reverentiã, vel genuflexione factã, Sacerdos ascendit ad medium Altaris, & Minister pariter surgit, & per planum ad partem lateralem Epistolæ deambulans, deponit birretum loco congruo. Castaldus *lib. 2. cap. 16. num. 9.* Bauldry *part. 1. cap. 17. n. 17.* & alii cum Hippolyto à Portu *suprà num. 6.*

& postmodum præfatus Minister per idem Epistolæ cornu ascendit ad Altare, ubi deponit librum clausum super cussinum, collocando partem, quæ aperitur, versus medium Altaris. Bauldry, & Hippolytus à Portu *loc. cit.* ita ut pars inferior Altare tangat; superior autem pulvino adhæreat; & ita ut Missalis ora adæquet oram cussini, medium Altaris respicientem, ne, dum aperietur idem Missale à Sacerdote, ab Altari decidat. Minister per eandem viam descendens, vadit per planum; & factâ in medio Cappellæ conclusâ genuflexione, sistit genuflexus à parte anteriori Evangelii in plano distanti per duos, aut tres circiter cubitos ab infimo gradu pro loci commoditate; ut sit aliquantisper situs post Celebrantem. Hæc omnia tradita, & collecta sunt ab Hippolyto à Portu *suprà loco citato.*

XII. Gavant. pag. 80. col. 1. lit. h. *Sed reverte à hoc sit, &c.* Sacerdos itaque postquam ascendit, & pervenit ad medium Altaris, ibi ad Cornu Evangelii Calicem deponit, non ob aliquod Mysterium, sed ad majorem commoditatem, quia Cornu Epistolæ occupatur à Missali; ut cum Gavanto *suprà* docent etiam Gerlacus Vinitor *cit.* §. 18. Billus *suprà* §. 6. à Portu *num.* 7. & Quarti *part.* 2. *tit.* 2. *Rubr.* 2. *num.* 7. Postea statim ambabus manibus explicato velo revoluto super Calicem in parte anteriori, accipit sinistra manu bursam, à qua dextera manu extrahit Corporale eo modo, quo *infra* dicemus. Gervasi *suprà* §. *subito.* Unde deducitur, quàm aperte errant ii, qui auctoritate propria deferunt Corporale extra bursam; cum ut extra eandem deferatur Corporale, requiratur Apostolica dispensatio: nam S. Pius V. hoc dispensavit cum Hispanis; ut tradit Hieronymus Cantonus, in suo Ordine Divini Officii, relatus à nostro Gavanto *suprà part.* 2. *tit.* 1. *num.* 1. *lit.* m. Ut igitur Sacerdos extrahat Corporale, apprehendit illud manu dextra ab ore bursæ. Quomodo autem Corporale

debeat esse plicatum in bursa, vide Gavantum *suprà tit.* 1. *lit.* p.

XIII. Gavant. pag. 80. col. 2. lit. i. *Extendit in medio Altaris.* Extracto Corporale modo prædicto, illud extendit in medio Altaris, ubi est ara consecrata, & extendit illud ambabus manibus; ita ut non exeat anteriorem Mensæ, sive Altaris partem Quarti *part.* 2. *tit.* 2. *Rubr.* 2. *num.* 3. & Hippolytus *suprà*, & Hippolytus à Portu *tit.* 2. *Rubr.* 2. *in adnot.* *num.* 9. *lect.* hilominus Corporalis ora, extremitates anteriores Altaris tangat; ut de tempore Consecrationis Sacerdos intra Corporale continet, dum genuflexionem facit Sanctissimo Sacramento. Anonymus Italus *cap.* §. *Salvo*, & Hippolytus à Portu *suprà* *tit.* 2. *num.* 1. Quod si in Corporalis extremitate reperitur aliqua Crux acu picta; hæc extremitas collocetur ad partem anteriorem Altaris; ut Sacerdos Altare deosculans, illam pariter delectur. Ita præter Gavantum hic, docent etiam Tonellius, *lib.* 1. *tit.* 2. *Rubr.* 2. *num.* Bonamicus *part.* 2. *num.* 5. Lohner *part.* 1. *tit.* 1. *num.* 2. Philippus Angeli *part.* 1. *tit.* 1. *num.* 2. & Hippolytus à Portu *suprà* *tit.* 2. *num.* 1.

XIV. Gavant. pag. 80. col. 2. lit. l. *Deinde ambabus manibus Calix collocatur super Corporale, utriusque coopertus; vel ad minimum in parte anteriori, quando veli brevitatis non patitur amplius; & hoc usque dum perficitur Missa, quæ dicitur Catechumenorum, & usque ad Offertorium: quia in Missa quæ dicitur Fidelium, scilicet ab Offertorio usque ad peractam Communionem, iste Calix discoopertus remanet; cum magis expressè revelari debeant Mysteria Passionis Dominicæ. Quarti *suprà*, & Bauldry *part.* 3. *suprà num.* 4. quos refert, & sequitur hærens nostro Gavanto Hippolytus à Portu *suprà* §. 10. Pars bursæ aperta, medium Altaris respiciat; dummodo imagines Sanctorum, aut quid simile in illa non reperitur; tunc enim illarum habenda est*

tio, ne eorum caput invertatur. Bursa verò supradicta deponitur manu sinistra, quæ illam jam apprehendit, dum super Altare manu dextera extrahebatur Corporale: deponitur, inquam, ad cornu Evangelii, ut præscribit Rubrica num. 2. hujus tituli, in loco quidem congruo, v. g. inter candelabra, non sub candelabro, ne liquefcente cera deturpetur. Ita advertit Tonellius suprà, necnon Billus suprà allegatus; Moncius, Philippus Angeli, allegati ab Hippolyto à Portu suprà num. 11.

XV. Gavant. pag. 80. col. 2. lit. m. *Ex tollentia hoc dicitur, deficientie Sacrificii.*) Si deficientie Sacrificii Sacerdos paramenta acciperet ab Altari; tunc supradicta omnia faciat, antequàm descendat ab eo pro facienda Confectione. Quomodo autem sint fumenda paramenta ad Altare, docet Gavantus noster part. 2. tit. 1. num. 2. ubi dicit, quòd Sacerdos in tali casu sumat paramenta ad Altare, non quidem in medio, sed in Cornu Evangelii. Ita etiam Bauldry hic; Quartus part. 2. tit. 2. sect. 4. dub. 4. & Billus tom. 2. lit. P. num. 28. § 11. Ad Altare verò, in quo est expositum Sacramentum, nullus omnino sumere debet paramenta: sed deficientie Sacrificii in alio loco, à Presbyterio remoto, ob reverentiam tanti Sacramenti, paramenta fumantur. Tonellius lib. 3. cap. 2. art. 1. num. 2. & Billus suprà.

XVI. Gavant. pag. 80. col. 1. lit. n. *Plures Hostias, hoc est Part. ult.*) Quando consecrandæ sunt plures Particulæ pro Communione laicorum Fidelium, & aliorum non celebrantium; quæ ob quantitatem super Patenam manere non possunt (quando enim Particulæ paucae sunt, uti quinque vel sex, debent poni supra Patenam, & subtus Hostiam, ad offerendas illas unà cum Hostia simul, & post oblationem ponantur supra Corporale separata: ab Hostia; ita tamen, ut remaneant supra petram Sacram, & ex parte sinistra Celebrantis, juxta communem usum; sed ante Calicem, juxta Rubricam

num. 3. pag. 80.) Sacerdos dum aptat Calicem initio Missæ, eas locat super Corporale; ita ut mox diximus, ut remaneant supra petram Sacram, & ante Calicem, juxta superiorem Rubricam, & ut docent etiam Quartus hic, Billus lit. S. n. 20. §. 8. & Hippolytus à Portu tit. 2. Rubr. 2. n. 3. aut juxta usum magis communem, à parte Evangelii, seu à sinistra Celebrantis; ut docent Ceremoniale Missæ Privatae cap. 11. de Consecr. Particularum, & de Commun. Fidei in §. 1. necnon Gervasi suprà §. Se poi. Observandum etiam, quòd quando sunt super Corporale, nunquam moventur neque ad oblationem, neque ad Consecrationem. Cerem. Missæ Priv. suprà. Si verò dictæ Particulæ sint in aliquo Calice, vel vase mundo consecrato (qui Calix, vel vas ponitur retrò, seu post Calicem; mox allegati Auctores loc. cit.) cooperitur alia Patena, vel palla.

XVII. Gavant. pag. 80. col. 2. lit. q. *Si Pyxis propriam habeat operculum, &c.*) Nominis vasis intelligitur hic Pyxis, & quidem intus inaurata, ut docet noster Gavantus, quæ loco pallæ cooperiri debet proprio operculo, quòd habeat in summitate parvam Crucem, Billus suprà: cooperienda tamen est velo, & quidem pretioso, taliterque elaborato, ut ipsi Pyxidi benè aptetur. Gavantus noster de mensuris Sac. supel. & Billus tom. 2. lit. U. num. 16.

XVIII. Gavant. pag. 81. col. 1. lit. r. *Cruci reverentia cum capitis inclinatione.*) Quamvis hanc reverentiam Cruci faciendam Rubrica non præscribat, antequàm Sacerdos accedat ad cornu Epistolæ, ut ibi Missale super cussino aperiat; non est tamen damnabilis pius multorum usus, qui faciunt in dicta circumstantia inclinationem simplicem, vel mediocrem Cruci. Ceremoniale Missæ Priv. cap. 1. §. 2. num. 10. & §. 5. Bauldry part. 3. tit. 2. Rubr. 4. in notis num. 1. & Gavantus noster, sive melius alius anonymus in additione ad ejus Commentarium facta, §. Multi; necnon Hippolytus à Portu tit. 2. Rubr. 4. num.

num. 1. per motus à regula generali, quæ docet, à Sacerdote inclinandum esse in Missa, quoties transit ante Crucem, vel accedit, aut recedit ab ea; nisi paulò ante recessum, aut paulò post accessum præscribatur à Rubrica de osculatione Altaris, aut alia inclinatio, ut cum dicitur Symbolum. Non desunt tamen Auctores, qui contrariam sententiam tuentur; & hi sunt Bonamicus *part. 2. n. 1.* Polaccus *part. 1. §. 5.* Quarti *post partem 2. tit. 1. 2. dub. 4. in compendio §. 2.* Mox Sacerdos, facta, ut supra, dicta reverentia, accedit ad cornu Epistolæ manibus junctis, ut ibi aperiat Missale super cussino collocatum, ut præscribit superior Rubrica; apertoque Missali reperit Missam, & signaculis retilis, ea iterum suis locis aptat. Libro à se, ut dixi, non à Ministro aperto, redit Sacerdos ad medium Altaris manibus ante pectus junctis: ibi facit Cruci profundam reverentiam, juxta communioem sententiam: nonnulli enim per usum contrarium satis receptum, præsertim Romæ, non censent indecens, si quis faciat mediocrem tantum inclinationem. Ita Ceremoniale Missæ Priv. *cap. 1. §. 2.* & Gervasi *suprà §. Riveduis li Segnacoli.*

Adnotare est etiam hoc loco, quòd Celebrans non debet oculos ad Crucem elevare, antequàm faciat reverentiam; neque deinde ibidem immorari, ut faciat aliquam Orationem, & recitet v. g. *Actiones nostras*, vel aliam, antequàm descendat in planum pro incipienda Missa, ut nonnulli gratis faciunt: quia hoc est expresse contra Rubricam, ut advertunt Gervasi in *catalog. errorum num. 29.* Hippolytus à Portu *suprà Rubr. 4. in adnotat. num. 4.* & alii.

Facta autem Cruci debita reverentia, Celebrans ut se vertat, retrahit se aliquantulum à medio Altaris; ne directè descendendo, Cruci, vel Tabernaculo terga vertat. Tonelli *lib. 2. tit. 2. Rubr. 4. n. 4.* Gervasi *suprà*; Angeli in *catalogo errorum n. 5. §. In*

via ad, &c. & Hippolytus à Portu *suprà*. Et quidem vertendo faciem non ad partem Evangelii, sed ad cornu Epistolæ; & hinc ros ad prædictum cornu Evangelii, eodem modo, quo ad *Dominus vobiscum* infra dicitur: & ratio est, quia, cum ordo motus naturalis sit à sinistra ad dexteram, quomodo quis se vertit; ideò à dextera Sacerdotis, quæ respicit sinistrum Altaris latus, retro cornu Epistolæ, Celebrans se vertit ad partem Epistolæ; ut etiam Gavantus hic; Quarti *part. 2. comend. edit. nostra §. 2.* de ingressu Sacerdotis ad Altare; & Hippolytus à Portu necnon Gervasi *loc. suprà*.

Advertendum pariter est, quòd Sacerdos ab Altari ad Confessionem faciendam prius descendere debet, quàm in Altari accensi sint, aliaque ad Sacrificium in Altari necessaria parata. Octavius Frangipani *direct. Eccles. discipl. cap. de Div. Offic. n. 1.* relatus à Vinitore *part. 2. tit. 3. in adnot. §. 1.* Item dum descendit ab Altari, ut faciat Confessionem, caveat ne inter descendendum faciat signum Crucis versùs Populum. Vinitore *suprà num. 7.*

Igitur Sacerdos, cum primùm descendit post infimum Altaris gradum pro facienda Confessione, semper tamen oculis deorsum, & manibus ante pectus junctis, non descendit super gradus, sed in plano Cappite, ut docet Rubr. *n. 1. tit. 3. part. 2. pag. 81.* noster Gavantus *ibid. lit. d.* verùm si in Altari plures extant gradus quàm tres, & diversos ordines distinguantur, tunc sufficit descendere post infimum gradum primæ gradinis. Castaldus *lib. 2. sect. 8. cap. 1. n. 1.* Gerlacus Vinitore *part. 2. tit. 2. in adnot. §. 1.* Baldassarius *part. 1. cap. 1.* Quòd si non adsit gradus, prout in Orationis privatis, in angustioribus locis solet contingere, vertat se, ut supra, & se sistant in tali loco, ut inter ipsum, & Altare sit aliqua distantia. Vinitore *suprà*, & alii communiter.

Pro Ritu Missæ Sollemnis, ab iis, quæ præparanda sunt pro Missa Sollemni; usque ad ejusdem initium.

XIX. Gavant. post Rubr. n. 5. pag. 81. col. 1. lit. x *Ritus, & Ceremonia in Missa Sollemni servanda parcius in Missali sunt descripta.* Optimè fatetur hic Gavantus, Ritus, & Ceremonias in Missa Sollemni servandas, in Missali parè descriptas esse:

hinc nos omnem curam adhibebimus, ut in his nostris Observationibus, & Additionibus nihil desit, quod ad exactè peragendas prædictas Ceremonias sit necessarium: & ut debito ordine procedamus, expendemus ante omnia.

Ea, quæ præparanda sunt ad Missam Sollemnem.

In Sacrificia super mensam oblongam, & majorem extendantur eleganter paramenta omnia consueta, Sacerdos talia in medio; vestimenta verò Diaconalia à dexteris, & Subdiaconalia à sinistris, coloris convenientis Festivitati. Extendantur igitur tres albæ, & totidem cingula, tres manipuli, duæ stolæ, dalmatica, & tunicella, prima pro Diacono, secunda pro Subdiacono, si eis utantur; aliàs duæ planætæ plicatæ, quando eis indui debent. Item extendatur plancta, seu casula pro Celebrante, & etiam pluviale, si sit faciendæ asperio aquæ benedictæ; ut contingit in diebus Dominicis. Rursus præparetur thuribulum cum navicula, & thus intus cum cochleari, deinde duo candelabra cum candelis accendendis, pro Ceroferariis.

XX. Gavant. pag. 81. col. 2. lit. u *Missale apertum sit super Altare.* In Missa Sollemni Missale aperitur super suum cussinum, situm in Altari in cornu Epistolæ, cum suis signaculis, suis locis ordinatis, ut docet Gavantus hic.

XXI. Gavant. pag. 81. col. 2. lit. x *Alia necessaria, nimirum Missale, &c.* Alia pariter debent præparari pro Missa Sollemni, & poni super credentiam, quæ parari debet in cornu Epistolæ, in plano Presbyterii, antequam Sacerdos veniat ad Altare; & si fieri potest, ita collocetur, ut illius pars anterior respiciat Aquilonem, vel eam partem, quæ pro Aquilone habetur, pro situ

loci. Bauldry part. 3. cap. 2. art. 2. num. 2. & Bissus lit. C. n. 552. & Cerem. Monast. lib. 3. cap. 4. §. 1. Super eandem credentiam ponatur Calix paratus; ut tradit Gavantus supra hac lit. x. Sed advertendum est, quòd pars bursæ aperta super Calicem respiciat parietem, ut bene administretur, & exhibeatur per Ceremoniarium Diacono suo tempore. Bauldry supra n. 4. Bissus supra §. 3. necnon Hippolytus à Portu tit. 2. Rubr. 5. in Adnot. n. 2. §. Quomocunque.

In dextero cornu versùs Altare, ponatur pelvicala cum ampullis, quæ, quantum fieri potest, omnino vitreæ sint; & harum una sit plena vino albo, si possit haberi; altera plena aqua, & ambæ suis operculis cooperatæ; & prope ipsas ponatur parvulum manutergium. Bauldry cit. n. 3. & Bissus sup. §. 3.

In cornu sinistro ponatur Missale, quòd debet inservire Diacono pro Evangelio, & Subdiacono pro Epistola: aliqui super credentiam ponunt etiam Missale pro Celebrante, quòd cum cussino post primam incensationem ponitur super Altare ab uno ex Acolythis: sed melius est servare Rubricam, quæ præscribit dictum Missale debere poni super Altare ante Missæ initium. Hæc Missalia ab aliquibus cooperiuntur tegumentis coloris Missæ convenientis; quòd est valdè laudabile, & juxta Ceremoniale Episcoporum lib. 1. cap. 12. §. 15. & habeant prædicta

C c

dicta Missalia signacula suis in locis rectè disposita. Item super credentiam poni potest thuribulum cum navicula, finitâ incensatione Altaris initio Missæ; carbones tamen, qui in eo sunt, prius extrahantur. Quòd si thuribulum non ponatur super credentiam, appendi poterit in aliquo loco remoto à parte Epistolæ. Prope supradictas ampullas ponunt aliqui instrumentum pacis cum velo coloris paramentorum ad illius manubrium appenso: alii hoc instrumentum ponunt super Altare à parte Epistolæ inter candelabra. Bauldry *suprà n. 4.* & Bissus §. 4. §. 5. Si sit faciendâ SS. Communio, vel consecrandæ Particulæ relinquendæ in Tabernaculo, poterit super credentia præparari Pyxis, vel Calix, cum Particulis consecrandis: quòd si Pyxis jam sit in Tabernaculo cum aliis Particulis consecratis; tunc Particulæ consecrandæ præparentur alio decenti modo super credentiam, deferendæ ad Altare paulò ante Oblationem. Bissus *lit. C. num. 552. §. 6.*

Item super credentiam ponatur campanula pullanda ad elevationem SS. Sacramenti: præterea in parte sinistra ponatur velum oblongum, seu humerale plicatum, pro Subdiacono coloris paramentorum: in multis tamen Ecclesiis velum prædictum extenditur super Calicem, & super alia; & faveat Ceremoniale Episcoporum *lib. 1. cap. 12. §. 14.* licet aliqui velint, quòd prædicta supra credentiam posita, tantùm sint cooperienda, quando celebrare debet Episcopus. Advertendum tamen est, quòd bursa Corporalis, ubi est talis consuetudo cooperiendi prædicta laudato velo, non debet regi, sed debet esse posita desuper; ut, cum Diaconus suo tempore debet illam ad Altare deferre, eam commodius de credentia per manus Ceremoniarum, vel alterius Ministri, parte apertâ ad se conversâ accipere possit. Bauldry *n. 4.* & Bissus §. 7.

Debent autem super credentia omnia ita disponi, ut locus relinquatur pro ponendis

candelabris, quæ Ceroferarii deferunt à Sacristia: utrùm verò relinquendus sit locus in angulis anterioribus, an postea ostendimus infra suo loco. Item loco convenienti, atque à conspectu Populi remoto, prope Altare, si commodè fieri possit, vel in Sacristia, si non multum distet, ponatur vas parvum cum pumis ardentibus ac forcipibus, pro immittendo igne in thuribulum. Possunt etiam super credentiam poni candelæ, si forte opus sit, sicut etiam faces, seu intortitia, quæ faciunt secundum numerum assignatam elevationem SS. Sacramenti, sicut & extinctoria, vel unum, pro extinguendis & accendendis cereis. Castaldus *lib. 2. cap. 1. num. 9.* & Bauldry *suprà n. 4. part. 1. cap. 15. art. 2. num. 1.* Præterea latere Epistolæ paretur scamnum oblongum cum postergali, panno decenti viridi, aut tum, pro Celebrantis, & Ministrorum, & Ministrorum sessione. In medio ejusdem scamni ponatur pulvinum pro supradicto Celebrante, sicut etiam super dicto suo scamno extendatur tapete; ut colligitur ex Ceremoniali Episcoporum *lib. 2. cap. 3. §. 4.* & ex communi usu. Utrùm verò sint præparanda scamnia, vel unum scamnum oblongum, quo omnes tres sedere possint; servari esse Ecclesiarum consuetudinem vult Bauldry *tom. 2. lit. S. num. 118. §. 2.* Hippolytus etiam à Portu *cap. 1. de Missâ Sollemni n. 4. §. 2.* scamnum, vult, quòd ee tunc præparandum scamnum, si Cardinalis, aut Episcopus, aut Ordinarius, & superior, illi Missæ presens interesset: extra verò hunc casum, non dedit, quòd poni possint etiam tres scambiliores; dummodo sedes Celebrantis sit humilior, & sedes Ministrorum non humilior.

Verùm puto inharendum esse Decretum S. R. C. emanato die 15. Januarii 1611. dato in nostro Indice sub *n. 113.* in quo dicitur, quòd -- Sacerdos, Diaconus, & Subdiaconus sollempniter celebrantes possunt

& debent sedere in banco, dum cantatur *Gloria, & Credo, &c.* etiam si sint Beneficiati, vel Cappellani, prout sedent Canonici, non obstante quilibet consuetudine: Unde juxta hanc functionem nunquam concedenda est *sedes brachiata* Celebranti, neque alia sedes aliis Ministris: & hæc est praxis omnium Basilicarum Romanarum, & omnium ferè Cathedralium; ita ut Canonici Missam celebrantes, non solum coram Episcopo, nulla utantur seie, sed semper aliquo scanno oblongo, tapete, vel panno cooperto; sed etiam absente Episcopo, in eodem scanno sedent, & quidem semper à latere Epistolæ, juxta Decreta S. R. C. quæ dantur in nostro Indice sub. n. 142. & 208. quorum primum editum fuit die 19. Maji 1614. secundum verò 12. Junii 1627. Nec contra superius dicta officit, quòd in prælato primo ex dictis Decretis dicitur -- Canonici Missam Celebrantes coram Episcopo, non debent sedere in sede cum postergati, sed in aliquo scanno oblongo, &c. -- quasi inferri possit, quòd absente Episcopo possint dicti Canonici sedere in sede: nam usus, & praxis communis, ut diximus, sicis declarat, quòd non solum coram Episcopo, sed etiam eodem absente, adhibendum est scannum oblongum, nunquam verò sedes à præfatis Canonici.

Idem Hippolytus à Porta *cit. loc.* approbat, quòd si celebraret Provincialis, aut Generalis alicujus Religionis, in Ecclesiis suæ Provinciæ, vel Ordinis, sedere possit ad partem Evangelii, sicut sedet Episcopus, loquendo præcisè de sessione ratione loci: pro qua opinione citantur Bordonus *Consil. Reg. part. 2. num. 7.* Diana *part. 2. tract. 13. & part. 3. resol. 34.* necnon Rodericus *tom. 1. qu. 12. art. 5.* quia Abbates Regulares, etiam non Pontificantes, ibi sedent; prout præscribit Ceremoniale Canonic. Regular. S. Salvatoris *cap. 17. §. 56.* verùm super hæc questione doctiores judicent.

Aliqui pro Ceremoniaris volunt destinari

debere duo scannula in tali situ, ut primus Ceremonarius, dum admonet, à Celebrante, & Ministris, secundus verò Ceremonarius à Clericis videri possint. Ita Castaldus *lib. 1. sect. 1. cap. 1. num. 22.* Bauldry *part. 3. art. 5. num. 5.* Et si adsint duo Ceremonarii, primus sedere potest in plano anguli, prope cornu Epistolæ apud Celebrantem; secundus verò Ceremonarius prope cancellos, uterque faciem directè ad se invicem convertendo. Ex Hippolyto à Porta *suprà §. Pro Ceremonariis.* Si verò unus duntaxat adesset Ceremonarius, posset hic sedere cum aliis apud Celebrantem, vel ejus Assistentes.

Ad magis comprobendam prædictam sententiam utuntur aliqui Decreto edito à S. R. C. 8. Maji 1617. in *Patavina*, & confirmato sub die 30. Aprilis 1701. in *Viterbien.* dato verò in nostro Indice sub *num. 160.* Verùm ponderatis verbis dicti Decreti, sermo ibi est de Magistro Ceremoniarum exerceente suum officium ad *Vesperas, & Laudes* sollemnes; non verò ad *Missam.* Quòd quidem assumptum magis comprobatur ex verbis supplicationis porrectæ S. R. C. à Ceremonariis Ecclesiæ Patavinæ, in qua hæc habentur -- Cum in Ecclesiâ Patavina adsit substitutus Magister Ceremoniarum, qui est ex numero Cappellanorum ejusdem Ecclesiæ; & quando celebrantur *Vesperæ, & Divina Officia* sollempnia in Ecclesiâ Cathedrali, induitur veste violacea, & baculum sericum vitigulis argenteis ornatum manu gestare solet, & apud Celebrantes assistere, ut eis commode ceremonias submisso strare possit; quia dum *Vesperæ* sollempnes à Canonico hebdomadario celebrantur, ipse Canonicus Celebrans sedere solet in Choro in primo stallo, seu sede, ab ea parte, in qua est tabella Chori; & Assistentes ipsius Canonici celebrantis pluvialibus induti, sedent inferius in secunda luna Chori, super omnes Cappellanos; quaritur, in quo loco tunc sedere debeat dictus substitutus Magister

C c 2

Cere-

Ceremoniarum? An apud dictos Assistentes Celebrantis, quos ducere debet ad praeintonandas Antiphonas Canonicis, prout Canonici pretendunt? An verò sedere debeat inter Cappellanos in suo stallò, seu loco, in quo sedere solet, quando officium praefatum Magistri Ceremoniarum non exercet, ut dicti Cappellani pretendunt? -- Et proposito hujusmodi dubio, quod iisdem omnino verbis adhuc reperitur descriptum in regestis S. R. C. hæc respondit, prout exposuimus in Decreto dato in nostro Indice sub num. 160. Decretum verò, quod allegatur in *Viterbien.* editum die 30. Aprilis 1701. nihil aliud statuit, nisi id, quod decretum fuit in antedicta *Patavina*: quapropter evincitur, ex Decretis hujusmodi nunquam probari, quòd in Missarum Sollemniis debeant concedi scamna ad sedendum Magistris Ceremoniarum: nam in Missa Sollemni, præter Celebrantem, & Sacros Ministros, nullus alius sedere debet: & hæc est praxis omnium Basilicarum Urbis, & aliarum Cathedralium, à qua non est recedendum.

Si Evangelium legatur in pulpito, & Epistola in alio pulpito, vel ambone, parari etiam debent pannis pretiosis, sed præcipuè pulpitem Evangelii, coloris Missæ convenientis. *Cerem. Episc. lib. 1. cap. 12. §. 18.* & *Bauldry supra n. 7.*

Horà assignatà pro Missa Sollemni celebranda, omnes, tam Celebrans, quam Ministri, qui inservire debent, in Sacristiam conveniant; ad hoc ut singuli sumant paramenta sibi pro suo ministerio convenientia, in eadem Sacristia præparata. Antequàm verò paramenta recipiant, decens est, quòd non tantùm Celebrans, sed etiam omnes alii Ministri aliquantulum orent; ut tantum ministerium dignè, ac meritorie exercere valeant. *Bauldry cit. art. 3. num. 1. & Billus lit. H. num. 47. §. 1.*

Deinde Acolyths, id est Cerofertii, & Thuriferarius, ac Navicularius, lavant ma-

nus, & postea induunt cottas: Diaconus verò, & Subdiaconus, lotis prius manibus induunt sibi paramenta convenientia (obstantibus Acolythis, quemadmodum ad præparandum vestit Sacerdotem Acolythus, seu Ministrum in Missa Privata) excepto manipulo, quem assument, postquam ipsi Celebrantem viderint. *Bauldry part. 1. cap. 12. art. 1. num. 1. & alii, quos refert à Portu cap. 1. de Missa Sollemni ad tit. 2. Rubr. in suis adnot. n. 3. §. Quæ Ministros: ubi etiam refert Auctores illi, qui asserunt, præfatos Ministros debere induere etiam dalmaticam, & tunicellam, solum postquam adveverint, & vestiverint Celebrantem: sed ipse contrariam sequens sententiam. Controvertunt Doctores, prædicti Sacri Ministri recitare debeant Orationes in Missa assignatas pro quacunque occasione? Affirmant *Cattaldus lib. 1. scilicet 7. cap. Corsetus tract. 1. part. 1. cap. 4. n. 1. neque verò Bauldry part. 1. cap. 12. art. 1. num. 1. & à Portu; quia in Rubricis de solo Celebrante sermo est, & non de Ministris Sacris, unde recitatio supradictarum Orationum committitur eorum arbitrio.**

Celebrans autem, dictis Psalmis, & Orationibus pro Missæ preparatione, lavatis manibus, porrigente aquam primo Acolythis, Ministris exhibentibus manutergium acceptum à secundo Acolythis, si Celebrans in aliqua dignitate constitutus, aut dignitas lebritas exigat majorem sollemnitate, accedere debet ad lavatorium in Sacristia, prope Sacristiam existens, *Bauldry part. 1. cap. 12. art. 3. num. 2.* Lotis autem manibus accedit ad paramenta, quibus indui debet, dicens ad singula Orationes in Missa assignatas aperto capite. *Bauldry supra n. 1.* Ministri verò Sacri Celebrantem adjuvant paramentis induendis, advertendo, quod omnia principaliter faciat Diaconus; si autem Subdiaconus tantum adjuvet.

Primò igitur Diaconus accipit amictum quem osculatur prope Crucem, quæ est in mediò; postea illum Celebranti ostendit.

qui Crucem in medio amictus designatam osculatur; quem deinde capiti ejusdem Celebrantis imponit, mox declinat ad collum; deinde illum etiam Subdiacono adjuvante aptat circa collum; ita ut Collaria omnino contegat; & chordulas pendentes, postea ambo Ministri Sacram albam accipiunt, itemque Celebranti, prout opus est, accommodant, quam singulo à tergo pariter constringunt, & eandem albam Acolythi aptant; ita ut æqualiter distent, & vestes contegat. Postea Subdiaconus accipit manipulum, quem osculatur prope Crucem, eumque porrigit Celebranti osculandum in Cruce, quæ est in medio; tum osculatâ Celebrantis manu, brachio ejus sinistro illum imponit, & ligat, non supra cubitum, sed infra. Deinde Diaconus accipit stolam ambabus manibus, & osculatur eam prope Crucem, quæ est in medio, quam offert Celebranti osculandam in eadem Cruce media; & postea imponit medium ejus collo Celebrantis, & accommodat ante pectus in modum Crucis, ducendo partem, quæ à sinistro humero pendet, ad dexteram; & partem, quæ ab humero dextero pendet, ad sinistram; ita ut pars dextera sit supra sinistram: & sic stolam in modum Crucis positam, firmant Ministri, extremitatibus cinguli pendentibus à lateribus. Postremo iidem Ministri Sacri accipiunt planetam, quam Celebranti imponunt, & convenienter accommodant: si tamen sit facienda asperio aquæ benedictæ, ut sit omnibus diebus Dominicis, loco planetæ imponunt pluviale. Hæc omnia colliguntur ex Cerem. Episc. lib. 1. cap. 9. §. 1. & cap. 10. §. 2. & lib. 2. cap. 8. §. 12. & seqq. & tradunt Lohner part. 3. tit. 2. de officio Diaconi §. 1. num. 1. & tit. de Officio Subdiac. num. 1. Bauldry part. 3. supra num. 4. usque ad num. 9. inelusive, & part. 1. cap. 12. art. 1. num. 4. & cap. 13. art. 1. num. 3. Bissus lit. H. num. 46. §. 3. & Hippolytus à Portu supra §. Postmodum. Dum sic induitur Celebrans, vestes

aliquo modo sibi adaptat, ne videatur immobile simulacrum. Bauldry part. 3. supra n. 8. vel manus tenet conjunctas ante pectus, aut extensas, prout ad Orationem; juxta contingentiam. Hippolytus à Portu supra.

Dum hæc peraguntur, Navicularius, & Thuriferarius accendunt candelas Altaris, incipiendo à proximioribus Crucis; quo facto redeunt ad Sacristiam, ubi etiam accendunt candelas, quæ sunt in candelabris, quæ Acolythi Ceroferrarii deferre debent.

XXII. Gavant. pag. 82. col. 1. lit. z. Antequam exeant de Sacristia, &c.) Peractis omnibus necessariis, ut supra diximus, tam pro Altari, quam pro Ministris post Tertiam, vel aliam Horam, juxta temporum opportunitatem; Celebrans solitis indutus paramentis, de quibus supra, sicut & Ministri, processurus ad Altare pro Missa Sollemni celebranda, antequam exeat de Sacristia, stans versus imaginem principalem in recta linea cum Ministris, habens Diaconum à dexteris, & Subdiaconum à sinistris, cum Thuriferario, qui stabit à dexteris Diaconi, ad commodius thuribulum ministrandum, & si adsit Navicularius, stabit à sinistris ipsius Thuriferarii; Ceroferrarii verò erunt hinc inde à lateribus omnium postremi; si verò esset Sacristia angusta, Ceroferrarii stare poterunt retro Celebrantem, & Ministros, in alia linea; in medio verò eorum Thuriferarius, & Navicularius; sic igitur omnibus dispositis, Celebrans aperiens sibi cum Ministris caput, quod cooperuerant tempore illo intermedio, ministrante Diacono navicularium, & Thuriferario thuribulum, imponit (ubi tamen mos est imponendi, nam in aliquibus Ecclesiis hic Ritus non est in usu) incensum in thuribulo, eo modo quo describetur infra. Corsetus tract. 1. part. 1. cap. 1. num. 5. Bauldry part. 3. tit. 13. cap. 11. art. 4. num. 1. Bissus tom. 1. lit. C. num. 197. Hippolytus à Portu supra num. 3. §. Sacerdote parato; & Cerem. Cler. Reg. S. Pauli

lib. 1. conf. 1. An Celebrans debeat de more tunc benedicere incensum, dicens *ab illo benedicaris, &c.*? non conveniunt Doctores: negat Corsetus *suprà*; affirmant verò Lohner, Arnaudus, Bauldry, & noster Gavantus *suprà*, quibus adhæret à Portu *loc. supracit.* hęc ratione moti, quia Episcopus in Missa Pontificali, priusquam exeat ex Sacello, sex ex Secretario, ut processionali Ritu procedat ad Altare, in quo Missa est celebranda, imponit, & benedicit thus; ita præscribente Ceremoniali Episcoporum *lib. 2. cap. 8. §. 23.*

Imposito incenso in thuribulo, Celebrans, & omnes alii, antequam à Sacriltia discedant, profundam faciunt inclinationem Crucis, aut imagini principali: in quo conveniunt omnes Doctores; sed disputant, an nudis capitibus inclinare se debeant tunc præfate Crucis seu imagini? Negat Corsetus *tract. 1. part. 1. cap. 5. n. 2.* affirmant verò Bauldry, Billus, & Hippolytus à Portu *loc. cit.* hac ratione ducti, quia tunc Celebrans non defert Calicem, ratione cujus eum in Missa Privata tecto capite inclinat sese & Crucis, & Præsulibus, ac Principibus, docuimus *suprà*. Postea cooperiunt caput, & Ministri capite tecto, non aperto, ut præscribit Ceremoniale Cl. Reg. S. Pauli *lib. 2. cap. 1.* salutant Celebrantem, qui eis aliquantulum se inclinat, capite pariter tecto. Præfata omnia colliguntur ex Cerem. Episc. *lib. 2. cap. 8.* & ex Bauldry *part. 3. art. 4. n. 2. & 3. & part. 1. cap. 12. art. 1. n. 6.* ex Lohner *part. 2. tit. 3. de Ritu Sollemni n. 2.* quos refert & sequitur Hippolytus à Portu *suprà n. 4. §. Celebrans*; quibus hoc solum addendum esset, quod Celebrans ante ostium Sacriltie (nisi faciendi sit aspersio sollemnis, quæ fieri solet in Dominicis diebus) aspergit juxta aliquorum usum Ministros, & Acolythos ante se unico genu flexos; deinde ad Altare procedunt incessu gravi, oculisque ad terram dimissis hoc ordine. Primus omnium præcedit Thuriferarius nudo capite, portans thuribulum fumigans, hoc

modo: manu sinistra illud tenens per nubrium, ut dicitur *infra* in Observat. 15. ad titulum 4. eadem manu (si non sit Navicularius) inter indicem, & pollicem, naviculam, ejus pede arrepto tenens; ita ut pars, quæ aperitur, sit parte exteriori: cum verò incedit, dextera catenulas thuribuli vas elevatum portat à se paululum remotum; ne forte superpellicem aduri, vel commaculati commigat; illud tamen leviter agitabit, ne extinguatur. Dixi ipsum debere deferre naviculam manu sinistra; si non adit Navicularius: nam si adest, ipse per officium Ministris Thuriferarii, deferens manu dextera naviculam, manu sinistra pectori adhaeret. Si verò sit dies Dominicus, & faciendus aspersio aquæ benedictæ; tunc Thuriferarius loco thuribuli defert vas aquæ benedictæ eum aspersorio, &c.

Lubet tamen animadvertere, quod præfata Totinit sententiam in Ceremoniali Camaldulentiū *lib. 1. cap. 20. num. 1.* thuribulum delatum à Thuriferario, per os tuor ferè digitos debet esse apertum, & palmum à superpelliceo remotum, & in incenso; nisi prius imposuerit Celebrans altera manu pectori admotâ, etiam defrente naviculam; cujus cornua debet respicere dextrum, ac sinistram humerum Acholythi eam deferentis.

Rursus præterire non debemus, juxta Ceremoniale Papale *lib. 3. sect. 1. n. 2.* Acolythus, sive Ceremoniaris, portat thuribulum cum prunis ardentibus, ponit catenularum annulos in manu sinistra, ita ut dependeat thuribulum; naviculam autem incensi portat dextera in apertura naviculæ à parte exteriori, ut nos innuimus *suprà*; quamvis Totinit opinio non sit rejicienda.

Denique juxta Ceremoniale Clericorum Minorum *part. 2. cap. 3.* Acolythus Minister seu Navicularius quando adest, gestat naviculam non manu dextra, sed sinistra, Scilicet

ex Ceremoniali Episcoporum *lib. 1. cap. 2.* & Castaldo in praxi *lib. 1. sect. 4. cap. 4.* sed Ceremoniale Ambrosianum *lib. 1. tit. de Thuriferariis* ita statuit: Acolythi Thuriferarii duo saltem sint, quorum unus à sinistris naviculæ pedem portet, alter verò à dexteris thuribulum; uterque tamen & naviculam, & thuribulum unica manu dextera elevata æqualiter cum sinistra portabit.

Secundo, post prædicto sequuntur Acolythi, seu Ceroferarii cum candelabris accensis, et deferentes nudis, & discoopertis manibus; & ille, qui est à parte dextera, ponit dexteram suam in medio candelabri globi; sinistram verò in pede ad angulum. Ceroferarius autem, qui est ad sinistram, accipit e contra globum candelabri sua manu sinistra; sua verò dextera pedem dicti candelabri: postea Ministri unus post alium, manibus ante pectus junctis, tecto capite: ultimus omnium Celebrans capite cooperato; manibusque pariter junctis ante pectus: Ceremoniarius verò, si unicus sit, nudo capite, & manibus junctis, debet incedere post Acolythos, & ante Subdiaconum. Bauldry *part. 3. cap. 11. art. 4. num. 3.* & Bissus *tom. 2. lit. O. n. 422.* Verùm Castaldus *lib. 1. sect. 1. cap. 2. n. 17.* Corfettus *tract. 1. part. 1. cap. 5. n. 2.* & Hippolytus à Portu *suprà n. 5.* tenent, Ceremoniarium debere præcedere omnes, etiam Navicularium, & Thuriferarium; non autem incedere immediate ante Subdiaconum, nec à sinistris post Celebrantem, ut opinantur alii hoc loco debere incedere: quia, si primus Ceremoniarius præcedet omnes, poterit impedimenta submovere obviantia in via ad Altare, v. g. aperire aditum inter Populi frequentiam, aperire januas fortè clausas, & alia hujusmodi; quod non ita facile poterit supplere Thuriferarius, & multò minùs ipsemet Ceremoniarius, si incedat ante Subdiaconum. Hæc Hippolytus à Portu *suprà cit.* ubi addit, quòd si duo aderunt Ceremoniarii, conciliari poterunt diversæ Doctorum sententiæ,

dicendo, quòd secundus Ceremoniarius præcedat Thuriferarium, & primus incedat ante Subdiaconum. Postea sequitur Subdiaconus solus, & post eam Diaconus, ultimo loco Celebrans; & hi tres tecto capite, ut supra diximus, & manibus junctis ante pectus. Bauldry, & Bissus *suprà* &c.

Animadvertere tamen est hic, quòd si Celebrans sit cum pluviali, ut sit in Benedictione candelarum, asperzione aquæ benedictæ, &c. tunc Diaconus, & Subdiaconus procedunt pares cum Celebrante, Diaconus videlicet à dexteris, & Subdiaconus à sinistris, elevantes à lateribus simbrias pluvialis ejusdem Celebrantis; Diaconus quidem elevat manu sinistra, dexterâ pectori admotâ; Subdiaconus verò elevat manu dexterâ, sinistrâ pectori admotâ. Bauldry *suprà*, Corfettus *tract. 1. part. 1. cap. 5. de Celebrat. n. 2.* & Bissus *suprà* §. 1.

Præterea advertendum pariter est, quòd si Sacrificia sit retro Altare; tunc parati pro Missâ Sollemni exeant, si fieri potest, per portam à latere dextero Evangelii, & regrediantur per portam à latere Epistolæ, si duæ sint, post finem Missæ, Bissus *tom. 1. lit. C. n. 197. §. 6.* & Bauldry *part. 3. cap. 11. art. 4. num. 11.*

Prædicti parati, si procedendo transeant ante Altare majus, ad quod fortè Missa non sit celebranda, omnes genuflectunt unico genu, capite discooperto, dummodò in eo asservetur SS. Sacramentum: si verò non adsit Sacramentum, nihilominus omnes genuflectunt Cruci, excepto solo Celebrante, qui tantùm profundè Cruci se inclinat; quòd similiter faciunt Ministri Sacri, nisi sint Ecclesiæ Cathedralis Canonici. Si autem transeant ante SS. Sacramentum expositum, tunc omnes utrumque genu flectunt, capite discooperto; quòd idem observare debent, si transeant ante aliquod Altare, supra quod jam sit Hostia consecrata, vel ministretur Sacramentum: sed in hoc casu satis est, si flectant unicum tantùm genu. At si contingat eos transire ante Altare, in quo elevetur SS. Sacramen-

tum, omnes genuflexi expectant, quousque Sacerdos deposuerit Calicem super Altare. Bissus *suprà* §. 3. & *tom. 2. lit. S. n. 20. §. 3.* Ministri quidem Sacri à lateribus Celebrantis, Ceroferarii in locis suis, habentes Thuriferarium medium, & Navicularium ab ejus sinistris si adsit. Aliis Altaribus privatis, nulla fiat reverentia, nisi fortè ratione SS. Sacramenti, quia tunc debet servari regula supraposita. Ex Bisso hic, & ex aliis communiter.

Si Celebrans, & Ministri transeant ante, vel per Chorum; tunc debent nudo capite salutare omnes in Choro existentes, qui etiam stantes nudo capite resalutant cum profunda reverentia, exceptis Prælati, qui caput non detegunt, sed stando capite cooperito consulunt. Ex Ceremoniali Episcoporum recognito sub Benedicto Papa XIII. *fel. rec. lib. 2. cap. 17. §. 1.* & ex Bauldry *cit. num. 5.* nec non ex Bisso *suprà* §. 4. Quòd si Altare ita situm sit, ut Celebrans ad illius medium accedere non possit, quin prius transeat per partem Evangelii, aut Epistolæ, v. g. quando Sacristia est retro post Altare, aut alio modo; tunc Ministri illius partis, parùm retrocedere debent, ut Celebranti transitum facilem præbeant; cui profundè illi tunc se inclinant (quibus præfatus Celebrans simpliciter, vel ad summum mediocri capitis inclinatione respondet) videlicet Diaconus, & Subdiaconus, & primus Ceroferarius, si transeat per latus Epistolæ; & viceversa Subdiaconus, & secundus Ceroferarius, si per latus Evangelii transeat. Bauldry *suprà* n. 6. Bissus *suprà* §. 2. & Gerlacus Vinitor *part. 4. tit. 3. in adnot. in Missam Sollemnem* §. 8.

Si verò pergant ad Altare recta linea, dum ad illud accedunt, Diaconus, Thuriferarius, & primus Ceroferarius recedunt à parte Epistolæ; Subdiaconus verò, Navicularius, quando adest, & secundus Ceroferarius à parte Evangelii, ibique expectant Celebrantem. Bauldry *num. 7.* Bissus *suprà*,

& Vinitor §. 9. Cùm autem ad infimum Altaris gradum pervenerit; an cum Celebrante Ministri, & Acolythi, seu Clerici consistere debeant in recta linea, & qualem ante supradictum infimum Altaris gradum non conveniunt Sac. Rituum interpretes. Affirmativam sententiam amplectuntur Bauldry *part. 3. suprà* num. 8. & *part. 1. cap. 11. art. 3. num. 2.* necnon Bissus *lit. C. num. 137. §. 1.* negativam verò sententiam tuerunt Goster Castaldus *lib. 1. sect. 4. cap. 1. num. 11.* Corsettus *tract. 1. part. 1. cap. 5. n. 2.* & Hippolytus à Portu *suprà* num. 7. quibus addendum esse mihi videtur; quia Presbyterium communiter non est tam amplum, commode, & cum debita distantia inter omnes disponi possint: tum quia nec in Missa Pontificali, Ministri omnes stant in eadem linea cum Episcopo; præter Presbyterum assistentem, qui stat à dexteris ejus, & Diaconum Missæ, qui à sinistris, & apud eum modicum retro stat Subdiaconus. *Ceremon. Episc. lib. 2. cap. 8. §. 30.* Igitur præfatus si locus Presbyterii nimis angustus sit, recta linea in plano, sequenti ordine sese disponant, videlicet:

Subdiaconus à sinistris Celebrantis; Celebrans in medio; Diaconus à dexteris ejus retro post Subdiaconum unus Acolythus Ceroferarius cum candelabro; retro post Diaconum alter Acolythus Ceroferarius cum candelabro; retro post Celebrantem Thuriferarius cum thuribulo à dexteris; & à sinistris ipsius Navicularius cum navicula, quando etiam ipse reperitur. Quòd si supradictus Presbyterii locus non sit angustus, Ceroferarii se locabunt hinc inde aliquantulum à gradibus Altaris distantes, & modicum retro Ministros Sacros, nempe primus Ceroferarius à dexteris Diaconi, alter à sinistris Subdiaconi. Si adsit, & decet, Ceremoniarum Magister, hic stans ut plurimum in cornu Epistolæ; cui terminatus locus assignari nequit, cum de ratione sui officii sit omnia ordinata.

unde modò unum, modò alium, secundùm quod ipse opportunum iudicabit, locum tenebit. *Billus supra §. 2. & Bauldry num. 3.*

Omnibus ut supra dispositis, Celebrans detegit caput (quod idem faciunt Ministri Sacri) & præbet suum birretum Diacono, qui illud recipit, cum quasi osculo illius; ut tradit *Bauldry part. 3. cap. 10. art. 4. num. 9.* & *Hippolytus à Portu supra num. 7. §. Celebrans, & Ministri*; à quo tamen quasi osculo abstinendum est, si Missa celebretur coram SS. Sacramento exposito. Postea Cere- moniaris, vel alius colligit à Diacono & Subdiacono omnia birreta, & ea post factam genuflexionem ponit super scamnum deputatum ad sedendum. *Billus, Bauldry supra, & cap. 31. art. 1. n. 6.* & alii cum Gavanto: nunquam tamen in Altari ponantur; quod etiam in Missis Privatis observandum est; *Gerlacus V. a. i. or part. 4. tit. 3. §. 10.* vel si scamnum non sit paratum, quia fortasse propter reverentiam SS. Sacramenti expositi, sedendum non est; tunc birreta ponantur in a'io decenti loco; non verò super credentiam, & multò minus, ut dictum est, super Altare. *Billus supra loc. cit.*

Detectis capitibus genuflectunt omnes unico genu, si Tabernaculum adsit, cum Venerabili incluso. *Gavantus, & Arnaudus supra part. 2. Castaldus lib. 2. sect. 9. cap. 1. tit. 11.* & alii communiter &c. & unusquisque quidem in suo loco, hoc est, Celebrans cum Ministris Sacris, genuflectit super infimum gradum Altaris; Clerici verò in plano Cappellæ genuflectunt. *Hippolytus à Portu supra, & Benvenuti in instrum. pro Sacerd. in Missa Sollemni.* Quòd si non adsit Sacramentum in Tabernaculo inclusum (ut adesse non deberet, ex *Cerem. Episc. lib. 1. cap. 12. §. 8.*) tunc solus Celebrans profundam facit reverentiam; ceteri verò omnes Cruci genuflectunt unico genu, ut supra diximus, ad differentiam Celebrantis. *Gavantus hic, & cum eo omnes com-*

Gavant. Rubr. Miss.

muniter. Si verò Diaconus, & Subdiaconus essent Canonici Ecclesiæ Cathedralis, etiam ipsi cum Celebrante profundam Cruci reverentiam faciunt. *Bauldry part. 3. supra eodem num. 9.*

Ceroferarii vadunt ad credentiam (facta ut supra genuflexione) & supra eandem deponunt candelabra cum candelis accensis, in angulis anterioribus ejusdem, juxta sententiam *Gavanti*, necnon *Cabrini, Corsetti, & Nicolai de Bralion*; ut sint commodiori usui iisdem Ceroferariis ad ea citius sumenda de credentia. *Bauldry tamen part. 1. cap. 4. tit. 3.* necnon *Billus lit. C. n. 552. §. 8.* tenent, prædicta candelabra collocari debere in angulis posterioribus credentia: tum quia ibi commodius, & securius ponuntur; tum quia talis videtur communis consuetudo. Prædicti Ceroferarii discedendo ab Altari, & accedendo ad credentiam, hunc Ritum observent.

Statim erecti à genuflexione cum aliis facta, secundus Ceroferarius, qui est in cornu Evangelii, primò discedat expectatus à primo Ceroferario, qui est in cornu Epistolæ; ut ita simul ad credentiam pro deponendis candelabris accedant. Advertat autem secundus Ceroferarius, ne aliam genuflexionem, aut reverentiam faciat dum transit ante medium Altaris; sed recto tramite pergat, & se uniat primo Ceroferario, qui est post Diaconum in cornu Epistolæ; & deinde unà cum eo vadant ambo simul ad credentiam, ibique deponant candelabra, ut dixi. Primus ponit suum candelabrum ad dexterum latus propius Altari; secundus ad sinistrum latus credentia: remotius ab Altari; deinde vel ibi genuflectunt à lateribus credentia:, quasi collaterales candelabris, manibus junctis, facie ad Altare conversi; vel recedunt à Presbyterio, utpote inutilis, donec iterum sumere debeant candelabra, quando Evangelium cantari debet, juxta Ecclesiarum consuetudines. Si remaneant in Presbyterio, donec

D d Ce-

Celebrans ascendit ad Altare, manere debent genuflexi usque ad finem Confessionis à lateribus credentæ, non ante eam, sed quasi collaterales candelabris, quantum fieri potest; primus scilicet ad dexterum latus versus Altare; secundus ad sinistrum, manibus junctis, facie ad Altare conversa, se signantes, & pectus cum aliis, dum dicunt *Mea culpa*, percutientes. Bauldry *part. 3. tit. 13. cap. 11. de Missa Sollemni art. 4. n. 10.* Thuriferarius verò etiam factâ genuflexione cum aliis, recedit; & in plano prope cornu Epistolæ genuflexus manet &c. agitans

aliquantulum thuribulum apertum: Celebrans, si adit, genuflectit in loco & commodo ad functionem suam, ut primùm verò stat, vel genuflectit ad partem Epistolæ, nisi sit alibi occupatus. Bauldry *ibidem num. 12.* Juxta consuetudinem nonnullarum Ecclesiarum, Thuriferarius Navicularius, quando Celebrans erectus incipit Missam, remanent retro illum aliquantum distantes, ambo genuflexi; nec recedunt, nisi quando Celebrans, & Missa ascendunt ad Altare ad faciendam primam thuriferarii incensationem ante Introitum Missæ

Novæ Observationes, & Additiones ad Gavanti

Tit. III. De Principio Missæ & Confessione faciendâ.

Pro Ritu Missæ Privatæ, à descensu Sacerdotis ab Altari, usque ad Missæ, seu Confessionis initium.

I. Gavanti, pag. 83. col. 1. lit. e *Junctis manibus, &c.* Quemadmodum, ut sese Sacerdos humiliet coram Deo, descendit sub infimum Altaris gradum; ita nobiliorem locum sibi proprium occupat, stans in medio ante Altare, ut sui muneris servet dignitatem: quando autem celebrat ad præsentiam superioris, se recipit ad latus, ut suo loco dicemus. Quarti *part. 2. tit. 3. Rub. 1. §. Convenit*; & à Portu *tit. 3. Rubr. 1. in addit. num. 3.* Stans igitur Sacerdos in medio plano Cappellæ, ante supradictum infimum gradum, junctis manibus ante pectus extensis, & junctis pariter digitis absque ulla gestulatione in prædicta manuum junctio- ne, manus manus approximatur; ita ut quilibet digitus, suam similem tangat: v. g. index manus sinistræ indicem manus dextræ, medius sinistræ medium dextræ; nulla tamen cogit necessitas, ut in quolibet sui parte totaliter se tangant, quod etiam verificatur de anterioribus, & inferioribus manuum palmis; dummodo in prædictis non di-

stent inter se, Bonamicus *part. 1. observat. num. 2.* neque directè faciem Celebrantis neque terram directè respiciant. Idem Bonamicus *suprà*, & Gerv. *si in Catalogo num. 34.* necnon in *instruptione cap. 5. Disceso.* Itaque manus sic junctæ, prædictum est, planetam ne tangant, quantum fieri potest. Idem Gerv. *suprà*. Castaldus *lib. 2. cap. 8. num. 1.* necnon à Portu *suprà num. 4.* id quod facile allequatur si cubitos pectori propius accommodaverimus, quàm lateribus. A Portu *suprà num. 4.* In prædicta manuum conjunctione se junguntur digiti, præut suprà exposuimus, solum excipitur, ne post Consecrationem pollex dexter ponatur super sinistrum in medio Crucis, cum non disjungantur pollices ab indicibus. Bauldry *part. 3. tit. 4. num. 1.* Sacerdos itaque detecto capite, remoto etiam pileolo (de quo supra satis locuti sumus) & factâ prius Crucis vel Altari profunda inclinatione capitis, humerorum; ita ut, sicuti observat